

Läroplanskoppling
finns på sista sidan

Lärarhandledning

Hitlers dödsdömda svenskar

Längd: 35 min

Ålder: Från 15 år

Ämne: Historia

Språk: Svenska med valbar
svensk text

Produktionsland:
Sverige, 2019

Svensk distribution:
Filmo, 2019

Ansvarig utgivare:
Sandra Ortíz del Gaiso

Filmnr: EDU0193

Nyckelord

Andra världskriget
förintelsen
civilkurage
Himmler
Hitler
Sven Norrman

I filmen får vi veta om den fruktansvärda behandling som nazisterna utsatte den judiska befolkningen i Polen för under andra världskriget. Men vi får även lära känna några av de personer som vågade göra motstånd och riskerade sina liv för att avslöja tyskarnas planer på att utrota alla judar. I Warszawa fanns en svensklubb med svenska direktörer som kom att närma sig den polska motståndsrörelsen och vi får höra historien om en av dem, Sven Norrman, som smugglade hemliga dokument och bilder till den polska exilregeringen i London och därmed riskerade sitt liv om verksamheten skulle avslöjas.

Referat

Mot slutet av 1930-talet fanns det ett flertal svenska företag etablerade i Polen. Ett av dem var ASEA där den svenske ingenjören Sven Norrman jobbade. Han hade tidigt övertalat dem att satsa på Polen och blev sedermera chef för kontoret i Warszawa. I Warszawa fanns även en svensklubb under ledning av Carl Herslow där svenska direktörer och diplomater träffades regelbundet och i den ingick även Sven Norrman.

Några veckor efter det tyska angreppet mot Polen infördes ett vapenstillestånd under några timmar och alla utläningar gavs möjlighet att lämna landet. De svenska diplomaterna och företagsledarna reste då hem till Sverige men ville återvända så snabbt som möjligt. Redan efter några veckor satt Sven Norrman på ett tåg från Berlin till Warszawa. Han såg då inte bara all förstörelse utan fick även bevittna de getton som den judiska befolkningen tvingades leva i under hemska förhållanden. Han blev upprörd och beslutade sig kort därefter för att ta kontakt med den polska motståndsrörelsen och kom att engagera sig genom att smugla

ut material och information som skulle avslöja hur många judar som tyskarna dödat och deras planer på förintelse. Via ett flertal resor mellan London och Warszawa smugglade han ut bilder och dokument, bland annat den s.k. bundrapporten som visar hur många judar som dödat i olika städer. Dessa uppgifter når media och förmedlades även genom ett tal av ledaren för den polska exilregeringen i London. Nu visste världen om att det pågick en utrotning av judarna i Polen, vilket Himmler inte var nöjd över. De svenska direktörerna misstänktes och efter att Gestapo värvat en av deras sekreterare fanns bevismaterial som gjorde att de greps. Efter ett år i fängelse fick de en rättegång där fyra av dem, bland annat Sven Norrman, dömdes till döden. Efter påtryckningar från utrikesdepartementet skrev den svenske kungen ett brev till Hitler och bad honom benåda svenskarna. Även den finske massören Felix Kersten som fungerade som Himmlers personliga massör under kriget vädjade om ett frikännande och till slut släpptes de fria på julafton 1944.

Arbeta med filmen

Hitlers dödsdömda svenskar

Före filmvisning

Filmen passar bra att visa i samband med att klassen läser om andra världskriget, men kan förstås även användas i andra sammanhang, exempelvis kring ett tema om mod och civilkurage. Inled gärna med en kort diskussion i grupper med efterföljande samtal där eleverna får tänka till kring temat i filmen och där du som lärare får koll på deras förkunskaper och tankar kring ämnet. Följande frågeställningar kan vara bra att utgå ifrån:

- Vad känner du till om förintelsen?
- Vilken roll hade Sverige under andra världskriget?
- Vad menas med civilkurage? Kan du ge något exempel?

Låt grupperna berätta för varandra vad de kom fram till och se till att berätta om förintelsen, Sveriges relation till Tyskland och viktiga händelser under kriget om detta inte kom fram under diskussionerna. En tidslinje kan vara bra att utgå ifrån.

Frågor efter filmvisning

- Hur var livet för judar i Warszawa efter den tyska ockupationen 1939? Vad betyder antisemitism?
- Vem var Sven Norrman? Vad var ASEA?
- Beskriv den svensklubb som fanns i Warszawa under 1930-talet och som Sven Normann ingick i. Vilka var med där?
- Hur var relationen mellan Sverige och Tyskland före andra världskriget? Ge exempel.
- Vad menas med ett getto? Hur var livet där?
- Vad innehöll den s.k. bundrapporten?
- Hur fick tyskarna reda på vad svenskarna inom motståndsrörelsen hade gjort?

- Vilken dom fick de? Hur gick det till när svenskarna till slut blev frikända?
- Varför tror du att det inte var fler som sa ifrån och försökte avslöja det som pågick i Polen? Kan det vara svårt att visa civilkurage? Varför?
- Varför tror du att vi inte hört talas så mycket om de svenskar som förekommer i filmen?
- Ser du Sven Norrman som en hjälte? Motivera ditt svar.
- I vilka situationer kan du önska att du visade ett större mod? Har du någon gång i efterhand känt att du borde gjort mer för att hjälpa andra? Om så, vad är det som har hindrat dig?

Arbete efter filmen

Fördjupa er gärna runt civilkurage. Vad innebär det egentligen? Vilka andra kända personligheter har visat civilkurage? Känner ni till några personer som på senare tid har avslöjat och spridit viktig information om någonting? Ta reda på mer om Wikileaks exempelvis. Vilka likheter och skillnader finns det i det som Sven Norrman gjorde jämfört med ex. Julian Assange, Edward Snowden och Bradley Manning. Kan man kalla Sven Norrman för en visselblåsare? Varför? Varför inte?

För ett längre arbete med anknytning till andra världskriget, mellankrigstiden, nazismen och förintelsen finns ett bra material på Forum för levande historia. Se länk på nästa sida. För ytterligare arbete i samarbete med svenska/engelska vill vi rekommendera filmer och skönlitterära eller biografiska böcker som du också kan se på nästa sida.

Sök vidare

Hitlers dödsdömda svenskar

Länktips

Göteborgs-Posten

Renette Larsson: Civilkurage handlar om att ta samhällsansvar

Forum för levande historia

Lektionsupplägg 2: Civilkurage - Om att våga agera

SO-rummet

Andra världskriget

Forum för levande historia

Förintelsen

SO-rummet

Förintelsen

EXPO

Sveriges roll under andra världskriget utreds

Boktips

Anne Franks dagbok (finns även som film)

Författare: Anne Frank

Pojken i randig pyjamas (finns även som film)

Författare: John Boyne

Skärvor av ett liv

Författare: Hedi Fried

Vi kommer snart hem igen

Författare: Jessica Bab Bonde, Peter Bergtin

Jag återvänder aldrig

Författare: Georg Klein

Läroplanskoppling

Hitlers dödsdömda svenskar

Filmen *Hitlers dödsdömda svenskar* passar bra för undervisning i ämnet historia i grundskolan och gymnasiet. Nedan förslag på centralt innehåll från Lgr11 och kursmål från Gy11, se www.skolverket.se.

Historia, åk 7-9, Lgr11

Imperialism och världskrig, cirka 1800–1950

- Nationalism och olika former av demokrati och diktatur i Europa och i andra delar av världen.
 - De båda världskrigen, deras orsaker och följder. Förtryck, folkfördrivningar och folkmord. Förintelsen och Gulag.
 - Historiska berättelser från skilda delar av världen med skildringar av människors upplevelser av förtryck, till exempel i form av kolonialism, rasism eller totalitär diktatur och motstånd mot detta.
- Långsiktiga historiska perspektiv på förändrade maktförhållanden och olika historiska förklaringar till dem.
 - Olika historiska frågeställningar och förklaringar kring långsiktiga historiska förändringsprocesser som speglar både kontinuitet och förändring, till exempel befolkningsutveckling, statsbildning, jordbrukets utveckling och olika syn på människors värde, på makt och på könsmönster.

Historia 1b, Gy11

Centralt innehåll

- Industrialisering och demokratisering under 1800- och 1900-talen i Sverige och globalt samt viktiga globala förändringsprocesser och händelser, till exempel migration, fredssträvanden, resursfördelning och ökat välbefinnande, internationellt samarbete, mänskliga rättigheter, jämställdhet, men också kolonialism, diktaturer, folkmord, konflikter och ökat resursutnyttjande.